

Gabriel Ferrater

Visat núm. 5
(abril 2008)

per Joan Manuel Pérez i Pinya

Gabriel Ferrater, l'àvid aprenent de llengües autodidacte, va traduir molts llibres al llarg de la seva vida. Molts més dels que mai no arribarem a saber del cert, tret que donem crèdit a suposicions, com ara, per exemple, una traducció de la Bíblia encarregada per Herder, que es pagava, diuen, a pàgina lliurada, cosa que al nostre autor, sempre amb l'aigua al coll, el contrariava ben seriosament.

«Sembla que ha traduït algun títol més de Dahiell Hammett a banda del repertoriat aquí; i potser unes versions de novel·la policíaca, traduïdes de l'espanyol a l'anglès, per a la casa editorial Weidenfeld & Nicolson» [CABRÉ, María Ángeles, 2002]. Potser. O que de tant en tant se'n recuperi alguna més, com ara la versió d'uns versos de l'alemany Christian Morgenstern incorporats en un catàleg de 1966 sobre la pintura de Todó, anunciada pel marmessor literari del llegat. De manera que la seva tasca trobaria un encaix normal entre la llarga tradició al país de poetes traductors per gust, alhora que per escassetat notòria de recursos.

Va traduir per viure. I traduí en tota època d'aquesta vida seva debanada a un ritme intel·lectual frenètic. «Esta vida me la gano traduciendo [...] Para poder ir comiendo necesito traducir siete u ocho horas diarias, si soy capaz de resistirlo» [PORCEL, Baltasar, 1967]. Segurament, doncs, hagué també de traduir moltíssims textos que, si els sabéssim, semblarien del tot excèntrics als àmbits d'interès en què el tenim capbussat en factuais etapes de la seva biografia, a cops, fins a fondàries de coneixement llavors encara insòlites per al país. És a dir que, amb tants anys de dedicació, per força han d'existir molts més títols que els suara consignats, ja que, com ell mateix suggereix dispersament per les comptades entrevistes que concedí, cap al final de la seva vida, de mica en mica, s'hi havia trobat professionalitzat.

Ara, si repassam amb detenció tots els que li vagà de lligar al seu nom, no costa descobrir-hi vincles amb aquelles parcel·les de curiositat intel·lectual que el feia llevar-se cada matí ben d'hora per treballar: pintura, literatura, lingüística. Així, doncs, en el repertori, no és estrany trobar de la seva mà versions de narratives occidentals del XVIII ençà, d'assaig historicocrític sobre literatures; entre d'altres tantes traduccions d'història, teoria i crítica de l'art; o d'incursions en testimonis de la història política del segle XX o en algun cadent document sociològic, massa obscè encara per als costums d'un país d'opereta sota una dictadura fonamentalista. Fins i tot traduí al català textos de divulgació científica o manuals matemàtics que, en son moment, no va declinar de signar en qualitat de coautor quan Eduard Bonet així li ho proposà, de tan competent com s'hi havia mostrat.

De manera que, a més de ser traductor per al necessari guany d'unes veges migrades, fou també un d'aquests lectors que tradueixen així que senten l'impuls d'encomanar llibres a molts més lectors.

Pel seu domini de l'anglès, del francès, de l'alemany —amb el temps, molt millorat—, o pel coneixement de llengües que aleshores devien sonar molt exòtiques, com ara el polonès o el suec. Així, fa tot l'efecte de concebre la tasca sota un doble prisma: el de la necessària mantenció —totes les versions que oblidà signar?— i el del treball com un acte d'*actualització* cultural sistemàtica, pròpia d'una seva personalitat enclina a mostrar-se formativament al dia, d'una talla cultural astoradora.

De vegades, amb puntualitat sorprenent. Un exemple: l'any 1964 a Nova York, la Charles Scribner's Sons publica pòstumament *A Moveable Feast*; i el setembre del mateix any, als obradors de Seix Barral, s'acaben d'imprimir els primers cinc mil exemplars en espanyol sota el famós títol *París era una fiesta*, traducció que encara vigeix i objecte de nombrosíssimes edicions fins a l'actualitat. Per descomptat que Hemingway ja delectava lectors en espanyol d'ençà els anys cinquanta i tants; ara, més aviat, segurament impossible.

En definitiva, en deixà de signar moltíssim més que tota la feina reconeguda: ¿els casos en què cercava deixar l'empremta del seu nom en títols que significarien aportacions sensibles, o veritables estrenes en terrenys determinats de la cultura hispànica? Un observador n'arriba a pensar això: que les rubricava quan certament significaven una irrupció sense precedents o un cop d'autoritat sobre un camp encara erm, tot sovint a suggeriment propi o en funció de conjunturals interessos lingüístics —en especial, quan actuà com a lector professional i com a director editorial per a la Seix Barral—, i a voltes, a més, afegint-hi prolixes introduccions degudes al seu geni instructiu (recordem-ho: per a Chardelos de Laclos, Manfred Bierwisch o Franz Kafka, entre d'altres). Per això ens llueix tan auroreal el seu nom, de vegades fins pòstumament i a banda ja dels esmentats, prop, posem per cas i per fer breu la cita, dels de Witold Gombrowicz, Dashiell Hammett, Samuel Beckett, Peter Weiss, Werner Heisenberg, Ernest Hans Gombrich, Hans Sedlmayr, Noam Chomsky o Leonard Bloomfield, molt abans que fossin referències d'ús comú dins la societat il·lustrada del país.

Si traduï tant a l'espanyol fou tan sols per una mera qüestió de mercat i laboral. Tanmateix, de quan ja se sentia professor universitari, aquí queden les impagables versions catalanes dels al·ludits Chomsky i Bloomfield. O, d'abans, també al català, la versió d'una obra de referència de Franz Kafka, de la qual s'ha dit, pel que fa a l'ofici desplegat, que significa tota una aposta per «un nou model de llengua literària, moderna i lliure d'artificis» [COROMINAS i CALDERS, 2007].

Els estudis translèmics, doncs, tenen aquí tot un camp abonat.

Ara, l'observador, si de cas, s'estranyarà que, gairebé tants cops sols recordat per la seva poesia, el Gabriel Ferrater lector —especialment de poesia anglosaxona—, no deixàs, en el seu llegat traductor, més que algunes peces de Gottfried Benn mig perdudes en una revista d'època (algunes de les quals després refetes i millorades dins un manual de història de la literatura alemanya), o fragmentaris esbossos manuscrits, com temptatives domèstiques a partir d'uns poemes de Bertolt Brecht. Diuen que no llançava mai cap paper. Veurem què ens desvetllen encara els baguls heretats.

[Per saber-ne més](#)